

УДК 378.371

Ю. Б. Бандура

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВВНЗ

© Бандура Ю.Б., 2014
<http://orcid.org/0000-0002-7022-1883>

У статті проаналізовано інтернет-ресурси навчального призначення, які вільно доступні у мережі інтернет для використання викладачами іноземних мов ВВНЗ. Метою статті є аналіз особливостей використання інтернет-ресурсів для розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ. Автор прийшов до висновку, що у сьогоденних умовах використання інтернет-ресурсів викладачами іноземних мов ВВНЗ виступає як вирішальна умова розвитку професійної компетентності в системі післядипломної освіти. Виокремлені автором інтернет-ресурси мають потенціальні функції, які дозволяють педагогу розвинути й удосконалити свою професійну компетентність: інтерактивну технологію навчання; засіб інтеграції мовленнєвих, мовних умінь і навичок; засіб рефлексії (контролю сформованості інформаційних умінь та комунікаційних навичок); середовище індивідуального професійного розвитку та самостійності особистості; сферу реалізації потенціалу особистості.

Ключові слова: професійна компетентність; викладач іноземних мов ВВНЗ; інтернет-ресурс; інтернет-середовище; інтернет-технології; електронний освітній ресурс.

Бандура Ю. Б. Использование интернет-ресурсов для развития профессиональной компетентности преподавателей иностранных языков в высших военных учебных заведениях

В статье проанализированы интернет-ресурсы учебного назначения, которые свободно доступны в сети интернет для использования преподавателями иностранных языков военных вузов. Целью статьи является анализ особенностей использования интернет-ресурсов для развития профессиональной компетентности преподавателей иностранных языков военного вуза. Автор пришел к выводу, что в сегодняшних условиях использование интернет-ресурсов преподавателями иностранных языков военных вузов выступает как решающее условие развития профессиональной компетентности в системе последипломного образования. Интернет-ресурсы, выделенные автором, имеют потенциальные функции, которые позволяют педагогу развить и усовершенствовать свою профессиональную

компетентність, іменно: інтерактивну технологію навчання; засоби інтеграції речевих, мовних умінь і навичок; засоби рефлексії (контролю сформованості інформаційних умінь і комунікаційних навичок); середовище індивідуального професійного розвитку і самостійності особистості; сферу реалізації потенціалу особистості.

Ключові слова: професійна компетентність; викладач іноземних мов військового вузу; інтернет-ресурс; інтернет-середовище; інтернет-технології; електронний освітній ресурс.

Bandura Y. B. Use of internet resources for the development of professional competency of foreign languages teachers in the higher military educational establishments

The article deals with the analysis of the Internet resources for educational purposes, which are freely available on the Internet and can be used by foreign languages teachers to develop their professional competency. The aim of the article is to define the peculiarities of the Internet resources usage for the professional competency development of foreign languages teachers that work in the higher educational establishments. The author has concluded that under the present circumstances the usage of the Internet resources by foreign languages teachers acts as a decisive condition for the development of professional competency in the system of the postgraduate education. The Internet resources, that have been analyzed and chosen by the author, have the potential functions, which allow teachers to develop and improve their professional competency. Therefore, using the Internet resources for professional activities, the foreign languages teachers advance their professional competency and master: interactive technology education; means of integrating speaking and language skills; means of reflection (control over the development of information skills and communication skills); the environment of individual professional development and autonomy; the sphere of personal potential realization.

Key words: professional competency; foreign languages teacher of higher military educational establishments; Internet resource; Internet technologies; electronic educational resource.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна педагогіка являє собою не тільки систему відповідних знань, але й організовану дослідницьку діяльність, спрямовану на пошуки шляхів підвищення ефективності педагогічного процесу. Аналіз процесу мовного навчання у ВНЗ свідчить про те, що на формування у військовослужбовців комунікативної іншомовної компетентності на основі сучасних педагогічних технологій спрямована вся робота викладачів іноземних мов ВНЗ.

Служба в армії є дійсно престижною й почесною. У зв'язку із цим особливу актуальність здобувають питання, пов'язані з удосконалюванням

мовної підготовки військовослужбовців. У сучасних умовах розвитку й розширення міжнародних контактів іноземна мова стає найважливішим засобом професійної комунікації фахівців різних профілів, у тому числі й у сфері військової освіти, тому останнім часом, як за кордоном, так і в нашій країні навчання іноземній мові будується з урахуванням потреб військовослужбовців. У закордонній методиці з'явився цілий напрямок «English for Specific Purposes», усередині якого на підставі загальної спеціалізації серед різних груп виділяється й англійська для військових (Military English) і англійська для миротворців (Peacekeeping English), що є цілком виправданим, виходячи зі специфіки й зростаючої ролі іншомовного процесу комунікації, зокрема, усних переговорів у рамках військової діяльності.

Проблема підвищення якості підготовки викладачів іноземним мов ВВНЗ загострюється у зв'язку з тим, що формування й розвиток професійної компетентності викладачів має потребу в сучасних підходах у процесі удосконалення методики викладання іноземних мов військовослужбовцям. Педагогічна практика свідчить про те, що викладачі ВВНЗ не приділяють належну увагу підвищенню свого рівня професійної компетентності. У зв'язку із цим особливу актуальність здобувають питання, пов'язані з розробкою оптимальної освітньої моделі, методичних і інших ресурсів, спрямованих на ефективне розвиток професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ. Одним з таких питань є питання розвитку технології навчання й професійного вдосконалення за допомогою інтернет-ресурсів.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання використання інтернет-ресурсів в процесі неперервної освіти педагогічних працівників, у тому числі викладачів іноземних мов, розглядаються на багатьох міжнародних, регіональних науково-методичних конференціях, практичних семінарах, а також на сторінках міжнародних електронних науково-методичних журналів CALICO, Educational Technology Review, Computers and Education, Journal of Higher Education, Educational Technology&Society та ін. Деякі дослідники акцентують увагу на комунікативних можливостях інтернет-ресурсів, досліджують вплив інтернет-комунікації на розвиток особистості користувача (А. Жичкина, С. Кінг, Е. Худолєєва та ін.).

Отже, **метою статті** є аналіз особливостей використання інтернет-ресурсів для розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Темпи науково-технічного прогресу вимагають від викладачів іноземних мов ВВНЗ уміння адаптуватися в умовах швидкої зміни поколінь техніки і технології, поповнювати протягом короткого часу свої професійні знання та постійно підвищувати професійну компетентність. У зв'язку з цим склалися передумови появи і розвитку нового напрямку в освіті. Одним із напрямів використання в цьому процесі інтернет-ресурсів може виступати дистанційне навчання, що ґрунтується на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях, які дають можливість значно збільшити обсяг необхідних знань.

В зарубіжних і вітчизняних публікаціях використовуються терміни інтернет-середовище, онлайн телекомунікаційне, дистанційне середовище [8, с. 79-82]. До перелічених термінів можна додати такі: «дистанційне навчання (distance education)»; «електронне навчання (E-learning)»; «засоби керування знаннями (knowledge management)».

Необхідно чітко розмежовувати терміни «інтернет-навчання» як процес, безпосередньо пов'язаний із технологіями навчання, і термін «інтернет-освіта» як процес і одночасно результат. Слід пам'ятати про некоректність використання терміна «Інтернет освіта», якщо ми говоримо про результат. До того ж, згідно з сучасним вітчизняним законодавством, в країні ще не існує дистанційної, на засадах інтернет освіти, а є лише деякі форми дистанційного навчання [4].

Інтернет надає унікальні можливості для освіти. Він має не тільки величезний невичерпний масив освітньої інформації, а й виступає як засіб, інструмент для її пошуку, переробки, представлення. Інтернет є джерелом активної інтелектуальної та комунікативної діяльності людини, яка має необмежені можливості для одержання знань, умінь, навичок.

Важливим інструментом викладача іноземної мови в процесі підвищення рівня професійної компетентності є використання можливостей та ресурсів Інтернету. Так О. Ганзюкова зазначає, що широке використання інтернет-ресурсів є засобом отримання найновішої інформації та використання, засобом ознайомлення з різноманітними зразками автентичного мовлення. інтернет-

ресурси є засобом організації реального спілкування з носіями мови. Крім того, з їх допомогою можна організовувати навчальне он-лайн спілкування іноземною мовою та ін. [1, с. 131-134].

На сучасному етапі розвитку інтернет-технологій процес підвищення рівня професійної компетентності викладачами іноземних мов має бути забезпечений інтернет-ресурсами навчального призначення, які б відповідали вимогам сьогодення щодо неперервної освіти сучасних викладачів. На нашу думку, інтернет-ресурси навчального призначення – це спеціально створені фахівцями та розміщені у мережі Інтернет електронні навчальні матеріали для викладачів з метою розвитку у них професійної компетентності.

Саме інтернет як унікальне середовище для підвищення рівня професійної компетентності є дуже багатим джерелом навчальних ресурсів. Навіть дуже «традиційний викладач» погоджується, що World Wide Web (www) має безмежну і найсвіжішу інформацію з будь-якої теми.

Можливості використання інтернет-ресурсів неосяжні. Глобальна мережа інтернет створює умови для отримання необхідної інформації, що знаходиться в будь-якому куточку земної кулі: країнознавчий матеріал, статті з газет і журналів, необхідну літературу. Викладачі можуть брати участь у тестуванні, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, відеоконференціях, що проходять у мережі Інтернет; листуватися з викладачами з інших країн; отримувати інформацію з проблеми, над якою якраз працюють.

Освітні веб-сайти стали важливим елементом розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ, набули актуальності питання ознайомлення викладачів з дидактичними можливостями інтернет-ресурсів, які надають можливість для підвищення рівня професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ. Тому важливим є класифікація інтернет-ресурсів.

Найбільш вдалою є класифікація освітніх інтернет-ресурсів за такими ознаками: для самостійної роботи викладачів іноземних мов ВВНЗ; з метою підготовки викладача до занять; для самоосвіти педагога; з метою організації практичної роботи на занятті; для організації позаурочної роботи з дисципліни.

Ресурси інтернет-мережі можна використовувати викладачами для підвищення своєї кваліфікації й рівня професійної компетентності.

Враховуючи, що становлення педагога відбувається не тільки в період базової підготовки, але й у момент навчання в закладах системи післядипломної педагогічної освіти, пошук шляхів покращення якості освіти обумовлює необхідність дослідження розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ в умовах інформатизації освіти, пошук нових технологій навчання дорослих з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 101].

Сучасні пошукові системи інформації забезпечують можливість користувачеві мережі інтернет за лічені секунди знайти необхідну інформацію – достатньо задати (написати) ключове слово в поле для запиту та натиснути кнопку початку пошуку.

Користувачі в Україні мають можливість користуватися найпоширенішими пошуковими системами: англійськомовні: www.altavista.com, www.yahoo.com, <http://infoseek.go.com>, <http://hotbot.lycos.com>, російськомовні: <http://groups.google.com>, www.rambler.ru, <http://aport.ru>, <http://yandex.ru>, україномовні: <http://www.ukr.net>.

Для викладача, інтернет – це необмежений доступ до великої кількості мовного і країнознавчого матеріалу, детального опису новітніх навчальних технологій, можливість постійно підвищувати власний рівень володіння мовою, обмінюватися досвідом із закордонними колегами, спілкуватися самим англійською мовою і долучати до цього своїх слухачів, вивчати військову термінологію та поповнювати вже існуючі військові знання [7].

Інтернет-ресурси мають не тільки сильні, але й слабкі сторони [5, с. 93]. До сильних сторін можна віднести: вільний доступ до скарбниці світової культури; розширення світогляду до меж планетарного; розвиток мовлення за допомогою телекомунікацій; електронна пошта; відеотелефон; вільний доступ до інформації, можливість отримати практично будь-яку інформацію; задоволення потреби в міжособистісному спілкуванні (і потенційне спілкування з людством); задоволення потреби у самовираженні; значний освітній потенціал мережі інтернет; стирання будь-яких кордонів: державних, територіальних, мовних, вікових тощо; розширення можливостей реалізації своїх прав; образність репрезентації інформації; інтеграція інформації, отриманої з мережі інтернет, з післядипломною освітою; інструмент пошуку інформації; можливість дистанційної освіти. Що стосується слабких сторін, то можна

виокремити наступні: неможливість перевірки вірогідності інформації; розповсюдження брехливої інформації по всьому світу; небезпека обману, маніпуляцій; розширення можливостей зловживання своїми правами; труднощі текстового (свідомого) формулювання того, що репрезентовано як образа інформація; чатоманія – надмірне захоплення спілкуванням через інтернет; недосконалість пошукової системи.

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи вивчення іноземної мови в Україні базуються на Загальноєвропейських Рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. В зв'язку з цим комп'ютерні інформаційні технології виступають головним компонентом підвищення мотивації сучасного навчання та вивчення іноземної мови.

Особлива увага викладачів іноземних мов до використання інтернет-ресурсів обумовлена пошуком вирішення таких проблем: збільшення контакту з автентичною мовою, що вивчається; організації самостійної роботи, зокрема, тренування в мовленні; створення та обробки текстів, написаних мовою, що вивчається; звільнення викладача від рутинної, механічної роботи; моделювання середовища спілкування іноземною мовою; мотивації вивчення іноземної мови як реального засобу отримання інформації (освітньої, країнознавчої, професійної) [6, с. 17].

Задля вирішення проблеми удосконалення професійної компетентності викладачів, зокрема іноземної мови, більшість ВНЗ України та за кордоном пропонують програми підвищення кваліфікації фахівців. Це такі програми як «Застосування пакетів програм для створення навчально-методичних розробок за допомогою аудіо- та відео засобів» та «Організація навчального процесу в системі дистанційного навчання MOODLE».

У багатьох європейських країнах розроблено систему підтримки викладачів, які використовують інтернет-технології у навчальному процесі. Так, британське агентство освітніх комунікацій і технологій підтримує викладачів за продуктивне використання нових інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі з таких номінацій: у предметних областях, за впровадження технологій у практику роботи (<http://www.becta.org.uk>), «За розробку і реалізацію ефективних проектів вивчення мов» педагогам в декотрих європейських країнах щорічно з 1999 р. присуджується так званий «Європейський Лейбл» (<http://europa.eu.int>).

У рамках європейського проекту «Екстранет для викладачів (ЕХЕ)» створено освітній портал для викладачів, які мають інформаційну компетентність на рівні, достатньому для використання інтернет-технологій, з метою підтримки традиційно організованого (очного) навчального процесу. Портал допомагає викладачам підготувати матеріали для використання в навчальному процесі (підготувати і провести тестування, створити електронний журнал успішності учнів, здійснити переклад з іноземної мови та ін.) за умови, що навчальні аудиторії обладнані персональними комп'ютерами, підключеними до мережі інтернет (<http://europa.eu.int>).

Також, викладач іноземних мов ВВНЗ може використовувати ресурси мережі Інтернет наступним чином [2, с. 128]: самоосвіта, самостійне підвищення своєї кваліфікації на основі інформації, що міститься в мережі, вивчення досвіду своїх колег; отримання нормативно-довідкових документів із серверів Міністерства освіти, отримання інформації про новітні педагогічні технології; розробка власних матеріалів і публікація їх в Інтернеті; знайомство з новими книгами, підручниками, методичною літературою і придбання їх в інтернет-магазинах; участь в заочних конференціях і конкурсах; створення власного сайту; пошук однодумців і колег в інших регіонах, листування з колегами і друзями.

Використання служб інтернету як інструментів самоосвіти має чимало переваг перед традиційними формами професійного самовдосконалення викладачів іноземних мов ВВНЗ, а саме:

- великий вибір віртуальних послуг, що задовольняють потреби викладачів з різною методичною підготовкою, інтересами й досвідом роботи, сприяють індивідуалізації процесу самоосвіти;

- специфіка просторово-тимчасових характеристик віртуального світу знімає обмеження, пов'язані з місцем і часом одержання освітніх послуг;

- інтерактивний характер значної частини віртуальних освітніх послуг гарантує викладачам, що займаються самоосвітою, необхідний зворотний зв'язок;

- унікальні можливості для співробітництва й обміну досвідом, які відкриває Інтернет, дозволяють позбутися властивого багатьом викладачам почуття ізольованості від колег, що працюють в інших містах, країнах;

– наявність у віртуальному просторі безкоштовних освітніх послуг високої якості дає можливість займатися самоосвітою при порівняно низьких фінансових витратах [3, с. 42-44].

Найбільш відомі сторінки, інформаційні ворота в зону віртуального простору, заповненого цікавими для викладачів іноземних мов ВВНЗ ресурсами, це – Links of Interest to Students and Teachers of English as a Second Language (<http://iteslj.org/links/>); Online Resources (<http://www/ccal.org/resources/update.html>); EEFLL (<http://www/eflweb.com/>), TEFL/NET (<http://www/tefl.net>); ESL Lesson Plans and Resources (<http://www.csun.edu/~>). Серед сайтів, на яких розміщені матеріали, що можуть бути використані викладачами іноземних мов ВВНЗ для професійного самовдосконалення, найцікавішими, на мій погляд, є такі журнали, як: TESL-EJ (<http://www.kyotosu.ac.jp/information/teslej/> – з питань викладання англійської мови як іноземної); CALL-EJ Online (<http://www.clec.ritsumeai.ac.jp/english/callejonline/> – з проблем навчання мови та використання комп'ютерних технологій у навчанні); English Teaching Forum (<http://exchanges.state.gov/forum/> – з питань теорії та практики викладання англійської мови як іноземної, різних аспектів американської культури); Language Learning and Technology (<http://llt.msu.edu/> – з питань використання комп'ютерних технологій у викладанні іноземних мов); а також Teaching English with Technology (<http://www.iatefl.org.pl/call/callnl.htm> – науково-методичний журнал, присвячений використанню комп'ютерних технологій у навчанні англійської мови, і сайт The One stop Magazine (<http://www.onestopenglish.com/>, де можна знайти навчальні матеріали, методичні рекомендації тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

У сьогоденні умовах використання інтернет-ресурсів викладачами іноземних мов ВВНЗ виступає як вирішальна умова розвитку професійної компетентності в системі післядипломної освіти. Виокремлені автором інтернет-ресурси мають потенціальні функції, які дозволяють педагогу розвинути й удосконалити свою професійну компетентність. Отже, використовуючи у професійній діяльності інтернет-ресурси, викладачі іноземних мов розвивають професійну компетентність та освоюють: інтерактивну технологію навчання; засіб інтеграції мовленнєвих, мовних умінь і навичок; засіб рефлексії (контролю

сформованості інформаційних умінь та комунікаційних навичок); середовище індивідуального професійного розвитку та самостійності особистості; сферу реалізації потенціалу особистості. Таким чином, активне застосування різноманітних інтернет-ресурсів буде сприяти розвитку професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ.

Що стосується подальших розвідок, то автор вважає, що актуальним є дослідження особливостей використання інтернет-ресурсів викладачами іноземних мов ВВНЗ щодо розвитку не тільки загальної професійної компетентності, а й окремих складових професійної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ.

Література

1. Ганзюкова О. Ю. Використання дидактичного потенціалу ресурсів Інтернету на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням / О. Ю. Ганзюкова / І Читання пам'яті Михайла Матусовського: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Лінгвістика. Комунікація. Освіта». – Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2012. – С. 131-134.
2. Досвід професійного саморозвитку педагогічного працівника на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій та потенційних можливостей мережі Інтернет : Матеріали Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної Інтернет-конференції. – Черкаси: Вид-во ОПОПП, 2013. – 194 с.
3. Коломиец В. Службы Интернета в непрерывном образовании учителей английского языка / В. Коломиец // Начальная школа. – 2005. – № 2. – С. 42-44.
4. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... докт. пед. наук. / І. І. Костікова. – Х., 2008. – 544 с.
5. Методичні рекомендації до організації навчально-виховного процесу в 2013-2014 навчальному році : інформаційно-методичний бюлетень / за заг. редакцією М. А. Віднічука. – Рівне, 2013. – 198 с.
6. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навч. посібник / Л. І. Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 265 с.
7. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов : учеб. пособие / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел: ОГУ, 2005. – 114 с.
8. Танась М. Дистанційна освіта в дидактичній концепції / М. Танась // Вища освіта України. – 2003. – №1. – С. 73-82.